BIBLIOTECA D'AUTORS VIGATANS

Jacinto Verdaguer

Dos Mártirs de ma Patria

VICH
Gizeta Montanyesa
1917

BIBLIOTECA D'AUTORS VIGATANS

VOL I

JACINTO VERDAGUER

DOS MÁRTIRS DE MA PATRIA

O SÍA

LLUCIÁ Y MARCIÁ

POEMA EN DOS CANTS

AB UN PRÓLECH DE

MOSSEN JAUME COLLELL

CANONGE DE LA SEU DE VICH

VICH
Gazeta Montanyesa
1907

Vich —Imprenta de Anglada —1907.

IN ILLO TEMPORE...

De lo que vaig á contar, n'han passat ja mes de quaranta anys. Bé n'hi ha cayguda de neu al Pirineu! Y no obstant, á tanta distancia, al moment que'm poso á descapdellar, ó capdellar, per primera vegada en publich, la madeixa dels recorts d'una bella tongada de la nostra jovenesa, ho veig tot tan clar y precisat de contorns, que'm sembla talment que era ahí, y sento la impressió dels llochs, com si ara m'hi trobás, y la veu dels companys ressona en mon cor ab la materxa vivesa que sa fesomia revi en ma memoria. Tant clara y diafana es per mi la visió del passat, que no'm costa gens de reconstruir les escenes, sense emboyraments que confonguen, ni difumacions que donguen la sensació de la vaguetat que

podrían posar la tara d'infidelitat á la narració que'ls amichs me demanan, per acompanyar la publicació del primer poemet que escrigué Mossén Verdaguer, quan no tenía encara vint anys.

Siguemhi, donchs, y feu rotllo, vosaltres jóvens, com nosaltres ne feyam en aquell temps á la *Font del Desmay*, en les inoblidables sentades matinals del *Esbart de Vich*.

Gran rebomboll's va moure á Vich, l'any 1863, per questió de l'indumentaria dels estudiants del Seminari. Creyent los superiors que no anavan prou distingits ab la capa y'l barret alt (*alias* tarot), que en aquell temps era obligatori á tothom, desde Gramática fins á Moral, lo qual volía dir uns vuytcents barrets de copa més o menys abonyegats y de tots los calibres y formes imaginables, decretaren que'ls Teólechs y Moralistes havían de vestir sotana y manteu, y barret de cresta, com en les antigues Universitats espanyoles. Alló fou cosa de veure. Als primers dies de la extravagant innovació, á l'hora d'anar á l'aula y de sortirne, tothom eixía per portals y finestres á veure les rares figures de

aquells redivius sopistes de Cervera y Salamanca. Perque si bé alguns fills de bones cases, o'ls que eran polits de mena, procuraren fersé bons hábits talars y cubriren son cap ab un moderat tricorni, la majoria s'habillaren ab roba vella y tragueren de les goifes y armaris, barrets de cresta descomunals, plens d'engrut y caixalejats, que sols servian per disfressarse á Carnestoltes. Un n'hi havia que feya basarda, de més vol que aquells que pintava en Goya, y'l portava un xicot que avuy es capellá als Estats-Units, y's diu Andreu Garriga, fill d'una pobre dona que li deyan la *Gra-rochs*, la qual per cert se'n aná més tart á viure ab son fill á California, y allí morí, essent enterrada ab més acompanyament de cotxes que qualsevol marquesa de per aquí. Aquest Garriga tenia lluch natural per versejar, y un dia se'ns despenjá ab un imprés titulat *Entusiasme d'un estudiant per la cresta*, escrit en décimes, y adornat ab un grabat estrafalari d'un estudiant del temps vell, que segurament hauria servit per algun *romanso* de principis de la passada centuria. La primera estrofa deya aixís:

Ab lo tiroteo en batalla
Y l'esparracat manteu,
Munchs mots, no m'ho mirareu
Seus esclafa la malla
Es cert podrá la canalla
Cridarme Quiqueraquich,
Bé podrá rumie tot Vich,
Pero que resulta á la fi
Que molts se riuen de mi
Mentres jo de tots me rich

Y per aquex tenor anava seguint la divertida glosa sobre la *cresta* dels estudiants. Aquests celebraren la pensada, y los exemplars de la composició que anava ab la firma de *Sansonet Tocasons*, se'ls repartian á estira cabells, y eran llegits en totes les cases de la Ciutat y Masies de la Plana y l'entussiasme arribá al punt de obligar un dia á son autor á pujar á la tribona del aula de Teología, y allí feresen lectura publica, en mitx d'una gatzara y un terratrémol de aplausos que s'enfonzava la sala.

Entre'ls oyents hi havia un jove magrenet, vestit pobrement, de qui se susurrava que també feya versos, y que n feya molts

y bons. Era en Jacinto Verdaguer de los gatdes, que sestava d'estudiant en Tona, de Sant Martí de Riudeperes. Fos que li pessigués una mica l'amor propi quella ovació escolar d'en *Tocasons*, fos que volgues ja donarse a coneixer dels condeixebles, lo cert es que al cap de poch temps, surtí de l'imprentta de ca'n Barjau, una fulla atapahida de décimes—que era l metre obligat dels versistes vigatans—ab lo títol, ALS ESTUDIANTS-*Recepta* que començava aixís,

Parent sabis y capgrossos
forts de gedis y gammussos
los amiculars obussos
si com jo ls tenin ben grossos,
y oirá un xafa terrossos
dels mes tons y burruassos
que os fará grans bordegassos
dantli den maravedissos
lo que á molts incremmessos
será dals den xaringassos

A eixa originalissima introducció seguí una tirallonga de vint y una décimes, escrites ab una soltura y una gaubositat que

revelavan desseguida una ma molt trencada en l'art de versejar, y encara que tota la composició es vulgarissima de conceptes y d'un humorisme de cuyna de rectoria, te alguna punteta de sátira inofensiva y un espiet de erudició en les cites de personatges que proban, á mes d'enginy, fortes dósis de lectura. L'autor que no volgué pas donar sa firma á la divertida fulla, no s'havia proposat mes que fer riure y probar que també'n sabia de fer versos, y axó ho lográ cumplidament, puix lo nom de Verdaguer corregué entre'ls estudiants de boca en boca, celebrant la ocurrencia vallfogonesca. Perque es de saber, que aleshores á Vich, com per tot arreu, dominava encara'l mal deixat del Rector de Vallfogona, y'l catalá no's creya apte y bo no mes que per escriure jocositats y tarambanades, y á lo més, algun verset de festives circumstancies ó algun libell infamatori ó de murmuracions de comares. Aqueixa especialitat de la musa jocosa á Vich se venia cultivant ab una constancia digna de millor causa, ab les anomenades *Crides*, ó sian anuncis de festes grosses en vers que encara s'estilan, haventhi pagat

tribut tots quants en la vetusta Ausona hem tingut la fal lera dels versos Y en tant predicament se tenia en nostres albors literaris la tradició vallfogonesca, que en lo Seminari era considerat quasi com un geni, y se li assegurava que fora un segon Vicens Garcia, un tal Valldeoriola, que morí quan acabava'ls cursos de Teología, plangut de tothom, estudiants y catedrátichs, perque ademés de bon versista, era un bon minyonás que ho portava pintat á la cara L'any que va morir, al acte del exámen los seus catedrátichs, en lloch de preguntarli punts de la assignatura, li feren recitar versos, sobre tot los que més fama tenian, que eran unes décimes dels *Apuros del gramátich llatí* Tothom ne volia tenir copia manuscrita, perque no creyem que s'hagués may dat á la estampa ninguna composició den Valldeoriola.

Ab sa *Recepta*, en Verdaguer pagá tribut á la corrent literaria vulgar, essent aquestos los primers versos seus posats en lletres de motllo Pochs exemplars ne quedan, y si ell després los hagués pogut fer perdre tots, ho hauría fet de bona gana, perque ni podia

sultur pu hi [illegible] en aquella *[illegible] la,* com ell deya. No hi havia pas de tot un ensopegar i home que, á mes de [illegible] s'assajava en poetisar coses més altes.

Per aquells dias com encara no ns tutejavam, pues ell me avensava d'un curs, com també havia nascut un any abans que jo, per mans de un company feu arribar á les meves una llibreta rublerta de lletra menuda, ab una miscelánea de versos que foren per mi una sorpresa y una revelació. N'hi havia també de gloses per fer riure, pero entre mitx del esbarzer, hi treyan el cap algunes floretes, inspiracions aponcellades que exhalavan una flayre de cansó popular que enamorava. Encara la sento ara la impressió de aquell primer quadern que fou com la primera llaçada de la nostra amistat. "Digali a n en Verdaguer,—vaig dir al company portador de la llibreta—que s deixi corre la musa festiva, y fasse poesies serres per l'estil d'algunes que aqui n ha escrit." Aquexa meva franca opinió li feu tan bon efecte, que prompte'ns donarem la primera forta encaixida d'amistat.

Era per la fira de Maig del any 1865. En

aquella época les lires de Vich eran com les lires típiques de Catalunya, les que havia cantat en llengua castellana en Piferrer, y que jo més tart havia de celebrar com qui diu, *in perpetuam rei memoriam*, com qui treu una vista d'un monument que s'enderroca. Entre la turba de fiatayres que omplian la gran plaça del Mercadal, no hi feyan may falta ni per Santa Creu de Maig ni per Sant Miquel de Setembre, los llibreters de Barcelona que paravan ses taules y sarrions de llibres vells y nous, sota les voltes que n deyam de can Mussach, o sia les de la banda de Ponent. M'estava jo regirant la parada del vell Lloridachs, quan se me acosta ab ayre trasmudat, en Verdaguer, y'm diu sense preàmbuls "So premiat als Jochs Florals, L'estreta de ma y l'enhorabona no vull dirvos com foren. Ell quasi tremolava, ab aquella especie de vibració dels llabis que era en ell característica en los moments de intensa emoció.—Los Masferrer me diuen que he de anarhi á la festa. —No faltava mes, sino que no hi anesses, y suposo que hi anirás ab barretina.—Alguns m'aconsellan que'm pose catxutxa—De cap

de les maneres, ainó seria disfressatte, perque tu may n'has duyta —En efecte, en Verdaguer que sempre anava ben endreçat, no portá may, fins que s'ordená, altra gorra al cap que la barretina, llevat de les hores *d'uniforme escolar*

L'endemá se'n anava á Barcelona aquell estudiant de Vich, ab sa barretina moradenca y son bastonet de tortellatge á la ma, per a rebre en la Sala del Concell de Cent una de les ovacions més hermoses y mes ben guanyades que s'hagen vist en la festa dels Jochs Florals Torná de la capital com qui ve d un llarch viatge, y li costava coordinar la relació de les impressions rebudes Lo nom que á cada moment li venia als llabis, era'l de Don Marián Aguiló Ne tornava tan encisat, que li espurnejavan los ulls quan parlava de les abraçades de noble y franca germanor que li havía donat aquell gran mestre mallorquí, l'home que abans que'n Mistral y abans que ningu, pogué dir den Cinto *Tu Marcellus eris* (*)

(*) L Aguiló desitjant tenir un retrato de Mossén Cinto ab barretina, aprofitá una ocasió oportuna per ferlo

L'efecte que á Vich causá l primer triomf literari del *estudiant de can Tona,* fill de n *Pep de Torrents* de Folgaroles, fou naturalment de alegria, y ensemps de sorpresa, y'l semanari local, *El Eco de la Montaña*, ne donava compte en frases laudatoriles, tot recomenanth al novell poeta, *que no se duerma sobre sus laureles* Els qui dormian eran altres; los qui dormitejant sobre la cómoda rutina, no podian sufrir res que semblás arxecarse del nivell comu d'una mediocritat, que devegades tapa la propia insuficiencia ab la hipócrita manta de fingida modestia En Verdaguer, com estudiant á les aules, hi feya ben poca cosa Era tal y tan forta la séva vocació poética, que li era impossible, talment impossible (m ho havia confessat moltes vegades) fixarse cinch minuts en una questió de filosofía ó voler esbrinar un punt

retratar aixis, peró quan ja feya anys que era capellá Lo verdader y autentich retrato, tal com naava quan era estudiant y ab lo mateix posat que ell sotia tenir, es un de pintat al oli per to bon amich D Marimo de Pico y de Valts, amo del Mas Torrents de Tabérnoles, d hont sorti la familia Verdaguer Aquest quadret que s conserva molt be, dona del jove als vint anys una perfecta semblança

abstrus de Teología. Abans haguera fet una oda y adhuch un poema, que no pas embastar un silogisme. Lo cap se me'n va, ens deya, quan sento una disputa escolástica. „ No hi podia fer mes, y donava pena veure'ls treballs que passsava per retenir mitja plana del text llatí, y si li demanavan la lliçó, no feya mes que alçarse, provant de mastegar quatre frases sens ilació, y's tornava á asseure al banch entre despitat y avergonyit. Algun dels catedràtichs li tenia un poch de consideració; mes n'hi havia un altre que'l tractava á baqueta. Era'l Dr. Serra y Más, bon home carregat de petiteses, tant flux en posar estimació com aborriment als estudiants, que tant com afalagava y distingia als qui li eran simpatichs, afligia ab impertinencies y vituperis als qui no li entravan per l'ull dret, fossen ells de mena discols ó xicots de bona conducta. A nosaltres ens toca raure ab ell una pila d'anys, quasi la major part de la carrera, puix á mida que anávam creixent y pujant l'escala de les assignatures, ell anava ascendint en la categoria del professorat. La classe de Metafísica la feirem ab éll, junts los del segon y tercer curs

de Filosofía, y allí conegué lo que patia en Verdaguer baix lo poder de aquell catedratich. Després nos tornarem trobar á Teología, perque á la tarde guanyam los quatre anys reunits en un aula que aleshores estava plena á vessar, formantshi una atmósfera caldejada, á moments quasi irrespirable, per la fortor de la roba d'estamenya y dels suats y rebregats tricornis. La paraula *caput asini*, sortia tot sovint forta, vibrant, estentórea del pit de brau del Dr Serra, qui tenia un repertori de motius y de frases burletes inagotable. A n'en Cinto lo anomenava mes pel nom de mare, Santaló, que pel de Verdaguer, y recalcava l'accent de modo que digues *Sant-Taló*, de lo qual acaba per empipaise l'aludit, y per esbravinse, compongue uns *Goigs* humoristichs al *sant* que no es al calendari.

Los retrets é improperis hauriian sigut encara bona aygua, si al h del curs no hagues vingut la carabaça. Per mes que semblava que en Verdaguer ho prenia a la bona, y fins un any compongué una *letrilla* que's feu célebre, ab lo *ritornello* aquell,

Su fensis [illegible] fonca
penyd com [illegible] estich
si qui [illegible] ich

vingué [illegible] que la perspectiva de la [illegible] nota se li presentà [illegible] Fou l'any de que [illegible] 1867 l'any de l'estrena [illegible] Per un punt d'honor [illegible] que [illegible] aquell [illegible] sentiments [illegible] *[illegible]* y s'vulgué [illegible] un perque [illegible] dels [illegible] que en el Dr. Ramon Amich [illegible] de la medalla del seu colegi D. [illegible] Si no los perque tinch [illegible] les dones, que en posantse [illegible] gressions s'oblidan del punt [illegible] de deixar aquí [illegible] semblança del Dr. Amich que [illegible] un [illegible] del de [illegible] Un [illegible] semblà que l'veig [illegible] per [illegible] den Verdaguer. [illegible] de la boca sort del poeta perque [illegible] home de exquisida cultura [illegible] y no [illegible] les [illegible] que una [illegible] de jovent [illegible] se despertavan, y

hi va intercalar unes línies, y dihuit anys en sa llibreria un cert llibre que li era molt estimat, y que l'hi semblà home de gran mérit, pudí me va molts prometre que per sa part no s'hi perdria res, y que de totes maneres en Verdaguer se presentàs a examens.

Sexamina, y fins ne va sortir content y esperançat, tant, que'm va dir volia anar a sentir llegir les notes, perquè el cor li devia que serien aprobat. Oydit! Ve l'hora en que sent lo Dr. Serra al llegir les notes al repte de l'escola de Teología, hont estàvem allotjats els estudiants, y al arribar al lloc de la llista del segon any, feu ressonar un *Verdaguer suspensus*, que fins puch dir que l'va pronunciat ab un cert retintín que acabà de degollar lo mal traga.

Jo renuncio a descriure l'impetu de ira que li encengué els polsos y en Cinto dintre revolta va rebatre l'hasta de tot lo llarg fins al cap davall del pati, y no llensà la barretina perque era una prenda per ell molt estimada. Cal advertir que los examinadors, tant bon punt eran sortits dels exámens, ens treyam l'indumentària escolástica y ana-

vam [illegible] les notes vestits de paysá

"¿Que diu [illegible] baix?" m'anava dihent pel carrer, acompanyantlo y consolantlo com millor sabia. "Allá baix", volía dir Barcelona, volia dir aquells senyors que l'havian aplaudit y festejat als Jochs Florals, volia dir l'Agulo que tant l'havía alentat y li havia ofert una amistat lleal, com ho fou tota la vida; volia dir la jovenalla universitaria de fills de Vich, entre'ls qual sobressurtia en Francesch Masferrer, filosoph y poeta, qui exercí sobre en Cinto una grandissima influencia y s'interessá sempre per tot lo seu ab un afecte germanivol y una sol·licitut quasi dire materna.

Com lo rebé'l colp del *suspensus*, aquell any, ens ho dira una carta escrita, pel Juny matex al bon amich Segura de Santa Coloma de Queralt

"Sr. *Joseph Segura* (*)
Rindeperas diada de S. Pere de 1865.

Amich: sino fos lo deixar eixa vall haon

(*) No li recordo el nom de fonts que es Joan. La carta s'ens ha arribat la mateixa ortografía del original que es guarda en lo Museu Episcopal

desclogut per primera volta los ulls a la llum del dia, en que madorm cent vegada al balandreig del bressol com al resso d'un trchs ayres que a son pen una mare tot amor, entre sas festas y patons, me refila va, una vall en que tinch los amichs que tan estimo, en que pera mustigarse florir en un jorn mas amoretas, en que tinch pares y germans, lo cor y la vida, francament te diría que nous tornarém a veure per aqueixa Montanya, solament per a fugir del domini de personas com algunas de las que fan mes rotllo en nostra patria, si de per sonas mereixen lo nom, una gen sense lley ni rahó, sense amor ni pietat, sense patria, sense sentiments, sense cor, com son los que han comés lo crim de insultar a qui'ls dona gloria (si mal no m'está'l dirho) y des prés de comés lo crim, han estampat que no ho mereixía, feni fer mals pensaments sobre ma conducta, y cap dells ha volgut haver llansat la pedra Not penses que m'haja encapariat persó, lo que m'encapa- ria es lo que darxó resultará, si farg lo que m'aconsellan los amichs y que casi'm ma- nan los pares, que deixe lo bresol de ma

[illegible] la [illegible] terrenal en que [illegible] que [illegible] [illegible] pus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per a mi les tradicions [illegible] la poesía que [illegible] la saba del meu cor, [illegible] tan morta [illegible] que no poden viure en mi llunyy [illegible] de la patria nova. No marxo [illegible] les assegure, casi suspés o [illegible] en vida o en mort, pero t confesso que no sem [illegible] la melancolía que m'ha donat lo viure [illegible] follament esbuostat darbre dels meus insomnis. Ma musa ha quedat ab mi perdigó a l'ala, com se sol dir, [illegible] torno a dir que passo horas d'agonia. Jo [illegible] sabut acceptar los llibres que m'oferiras tan francament per la estimada tal regalada las passaría millors, pero qui s'lo havía de pensar? Ten sento molt gran de que m'hajas escrit, ten dono las gracias [illegible] per servir a un so bresalient de 3 anys de Teología un suspés del 2 disposa y mana dell fins haon arribin sas forsas. Adeu.

Jacinto Verdaguer.

Ni hi calen comentaris á eixa carta: es ella la primera fotografía instantánea del

[illegible] poeta. Ms vint anys, quan [illegible] un [illegible] fort les sanchs [illegible] [illegible] [illegible] el [illegible] y en Cinto que [illegible] [illegible] un mirar pietós y temorós li [illegible] dins un volcà que jo l'havia vist [illegible] més d'una vegada. Ab la sotragada [illegible] y de la qual li costava reveniríse, se li enfosquí en son esperit la perspectiva del Seminari, y se li engrandí la clariana llumnosa que li puntejava per avall, es dir per Barcelona. Y com may faltan concellers més o menys desinteressats que pensan fer un favor agravant el mal del qui passa penes, n'hi havia que l'empenyían a marxar de Vich y fins a penjar, com se sol dir, los hábits a la figueira, com ell mateix ho dona a entendre en la lletra plena d'amargor que escriguè a n'en Segura Devegades fins li venían ganas, encara que momentanis, de ferse soldat, peró soldat de Ultramar, perque ja li feya pampellugues a la imaginació la terra descoberta per Colom. En aquell treboll d'idees confuses y de aspiracions inconscients, també hi llampaguejá, per una tongada, la idea de ferse frare, y frare també per atravessar l'Atlántich. Vull parlarne d'axò, perque no

li desplaurira pas i n en Cinto, si visqués, fer pública aqueixa confidencia.

Per aquells anys meteixos, que després de la fogueiada patriótica de la guerra de Africa, portaren una treva de pau y tranquilitat per l'Espanya, que semblava havia de ser de durada, vingueren los PP. Franciscans de la Provincia del Perú a establirse de nou en lo antich convent de Sant Tomás de Riudeperes, que, mal venut per la desamortisació, havia sufert com tants altres del abandono de trenta anys, amenaçant ruina una bona part del edifici. Tant enderrocat estava aquell convent rural de la Plana de Vich, que alguna vegada, havent probat d'entrarhi uns quants companys, per una bretxa de la paret forana, nos espantaríem de véurens en mitx de aquella desolació de parets esberlades, de celdes derruides y claustres enherbats. Com jo aleshores portava plena la imaginació de les escenes de la novela que tant feu plorar al jovent de la nostra generació, *Las Ruinas de mi Convento*, vaig arribar á sentir un verdader esglay en mitx de aquells enderrochs, esporuguintme'l meteix ressó de les meves petjades y l'rumor del

vent que m semblava una veu d'ultratomba

Donchs, ab la vinguda dels fraires d'América aquell mort renasqué, la soledat s'animá, y habilitant sols una part del convent per celdes y endreçant un poch l'iglesia que, gracies á ser de bona construcció, havia resistit á la injuria del temps y dels hómens, s'hi aixamená prompte en aquell rusch antich una novella Comunitat, destinada principalment á les Missions franciscanes de Ultramar. Ja ho havia estat Col legi de Missions lo convent de Sant Tomás, desde'l sigle XVI, y en la mateixa forma tornava á restablirse després de la catastrofe del 1835, y desseguit tota la rodalia s'adoná del oreig flayrós de misticisme franciscá que s'exhalava de aquella casa que, mitx ariunada com era, presentava un caráctor de mes grave austeritat que corprenia al entrarhi Per Superiors del Convent hi havia uns fraires venerables de la vella escola ascética, un de vascongat que's deya, si mal no recordo, P Abasolo, y un altre de catalá que s'anomenava Pujol, hómens que duyan á la cara ben marcades les senyals de llargues y rudes campanyes de missioners

[illegible] del Convent, no havia de trigar en [illegible] la santa influencia de aquella [illegible] franciscana. La campi[illegible] [illegible] despertava [illegible] les funcions del pobret y humil [illegible] assistia ab la pagesalla del veyn[illegible] [illegible] entra en relació [illegible] de son modo de viure [illegible] que al rebre [illegible] les fortes sotragades de les repulses escolars, tot d'una se li oferis a la imaginació, simpática y atractiva, la idea de anarsen a les Américques ab lo vestit burell de framenor, com ho feu un company y condeixeble seu, un tal Pallas de Sant Julià de Vilatorta, qui ha missionat llarchs anys en aquelles terres andines. Ja tenia mitx empaquetada la cosa ab lo P. Guardia; pero un domer de Vich, Mossen Arenyes ab qui alguna volta's confessava en Verdaguer, li va treure del cap aquell projecte, sense dari gayres rahons de sa opinió, com m'ho contà mes d'una vegada Mossen Cinto, al parlarme de aquéix epissodi de sa vida. Del bon domer de la Seu de Vich se serví la Providen-

[illegible] per [illegible] [illegible] que [illegible] Vilagut [illegible] Amèrica de [illegible] [illegible] [illegible] *Illustrada* y molt menys [illegible] *[illegible]*.

Em fonda la tenia la dolça de pensar [illegible] de l'América desde que la coneixia [illegible] [illegible] ab la idea de la *Illustrada* [illegible] [illegible] [illegible]

que ell valia (*). Y com per altra part los premis dels Jochs Florals havian despertat en molts una simpatia de natural satisfacció y en altres una benévola curiositat, se vejé prompte lo llorejat poeta objecte de afectuoses distincions de part de lo que ara'n dirian element intel·lectual de Vich, que principalment estava representat per lo Circol Literari fundat l'any 1860, y que tenía per órguen un setmanari titulat, com ja hem dit, *El Eco de la Montaña*. Qual redacció cregué aleshores que seria oportunissim inaugurar un folleti catala, publicant un poema que en Cinto havia donat á conéixer á una colla de sos més intims, basat sobre la tradició vigatana dels Sants Mártyrs Patrons de la Ciutat, Llucià y Marciá. Li costa bon xich decidirse á darlo a l'estampa, peró al fi se pogué darli entenent de entregar lo manuscrit, y'l dia 2 de Setembre de 1865, lo diari local dava compte de la publicació del poema en los següents termes.

'Empezamos hoy á publicar como folletin

(*) Cal consignar aqui que en ninguna de les llistes de matrícula del Seminari s'hi troba la mala nota de á l'curs, havèntsch aprobat los exámens de Setembre.

un pequeño poema en verso castellan, dividido en dos cantos, escrito por el joven poeta hijo de Folgarolas, D. Jacinto Verdaguer, quien se dió tan ventajosamente á conocer en la ultima festividad literaria de los Juegos Florales con dos poesías que merecieron dignísimamente la una el premio ofrecido por el Consistorio y la otra un *accéssit*, creyendo hacer un favor á nuestros suscriptores, nos hemos podido procurar el poema que publicamos, no sin gran resistencia de su modesto autor que lo considera como un mero ensayo poético. Tenemos entendido que con posterioridad ha escrito otro poema que deseariamos tambien proporcionar á nuestros suscriptores.

Lo nombre setmanal del periódich era esperat ab daleria, sols per aquelles quatre planetes curtes de vers, y tothom se'n alegra de assaborir la primicia que de son enginy poetich oferia en Verdaguer á sa patria. Los qui filavan una mica prim en materies literaries, ja feyen sos auguris, conceyent que'l jove que aixis començava, no seria un *versista* adotzenat com tants altres que á Vich havian festejat una musa tota casulana y

[illegible] Barcelona Cristiana [illegible] que significa [illegible] primera [illegible] quan se li digué que per acabar d'omplir la darrera full del primer escrigues quelcom en prosa [illegible] [illegible] notes que llegiren al capdavant d'aquells llibret, que es certament la primera capitol de una autobiografia, escrita [illegible] tresor de les il·lusions y esperances dels vint anys.

Aquell folletinet de *El Eco de la Montaña* fou el misteriós gérmen de mostra de la nostra renaixensa literaria y quan me l'mito lo volumet rarissim, tant que potser no n'hi ha quatre exemplars a Vich, y torno a llegir les octaves reals den Cinto y les composicions den Capdevila (Joaquim) dels Campis, den Campiodon, del P. Joan Amadeu y de la nostra colla de barbamechs que eram [illegible] shores, me venen ganes de ploure de pura tendresa, considerant lo que ha sigut y significa dins del gran moviment de resurrecció catalana, la nostra Escola vigatana que rebé el batisme de mans den Verdaguer a la *Font del Desmay*, en una matinada esplendida del mes de Juny del any 1867.

Contemplio, ara que hi som posats. Brillan-

[illegible] fecunda fou la [illegible] del *Cercle Literari* de Vich per espai de vint anys seguits. Nascut modestament en un pisset del carrer de la Riera, molt prompte [illegible] va haguè de cercar domicilis [illegible] installantse en una estudiantil [illegible] pis de la antiga Casa Rol, espaiós y [illegible] leyadu, ab hermoses vistes á la Plana de Vich, una rotonda de una vella torre del municipi, que era la saleta de piano y'l recinto de les converses íntimes d'art y de literatura. Les sessions aleshores sovintejavan y per aquella tribuna hi passaren tots los [illegible] y poetes de [illegible] y alguns de fora, [illegible] tantsh tot [illegible] de qüestions y debats [illegible] tots los problemes desde les disquisicions arqueológiques embutides de [illegible] pahudi, del vell D. Manuel Gabarrós, [illegible] perfet del antiquari gaiset, fins [illegible] trascendencia social com los que [illegible] ment tractava un advocat de [illegible] Domingo de Bertran, qui havia [illegible] ventut fent de publicista [illegible] Sud De America havia tornat [illegible] tre vegada, D. Joaquim Capdevila, [illegible] y orador de fácil pluma que sempre [illegible]

tivat, th gust com el un escoltats y aplaudits los germans Campà, ilustre familia que donà cops de brot á la ciencia y á les lletres, trobantse sempre dispost á omplir torns de conferencies lo qui fou primer *Cronista de Vich*, D. Joaquim Salarich, qui fou certament lo primer en ocuparse de higiene y de demografia en la nostra terra. De tant en tant hi compareixia D. Ramon Vinader, advocat de nota á la capital del Regne y autor del primer tractat de vulgarisació de Arqueologia Sagrada, y alguna volta hi sentiriem á D. Francisco Campiodon que encisava recitant los sens millors versos catalans que valian mes, moltissim mes que les acaramelades tirallongues de la *Flor de un dia* y *Espinas de una flor*. Molts altres patricis benemérits podriam aqui esmentar de aquella pléyade de fundadors del Circol, de la qual no'n queda actualment cap mes representant que D. Francisco Xavier Calderó, qui ha de sentir fonda pena, veyent lo trist estat actual de aquella benemerita societat que merexe be'l nom de *Alma Mater* del moviment literari de Vich, en la segona meytat del sigle dinou. Quan tot just puntejava

l'alba del Renaixement catalá, ab los Jochs Florals de Barcelona, lo insigne sacerdot qui morí Bisbe de Segorb, Dr. Francesch Aguilar, llegia en lo *Cercol Literari* de Vich, los *Plants de la Llengua Catalana* y donava conferencies de Gramática y Ortografia del nostre idioma.

Nosaltres, la jovenalla, allí férem un bon aprenentatge de la vida, allí portarem les nostres primicies literaries, y en aquella sala sempre escalfada per l'ardor de saber y del patriotisme, sentirem los primers picaments de mans, musica falagueira que encoratja al jove y rejoveneix al vell. Pero ademés de les sentades del Cercol, teniam com una rebotiga ó sucursal a ca'n Puigsech, ahont los quatre germans Masferrer se bastavan sols per formar una Academia politécnica. En Josepli, lo major, qui despres fou capella, possehia un sentit critich de primera força, y estava al tant de tot lo moviment cientifich de la epoca, com un professor de Universitat alemanya, en Francesch, d'intuició rápida y de penetració fonda, dotat per altra part de gran memoria, ab sa vérbola inagotable, espurnejant, tumul-

tiessa pero sempre aquella la idea y la de imatges era una mostra viventa de la inquietut filosófica del esperit modern, y si no li hi havia destorbat la meteixa exhuberancia del seu temperament y riaresa de caràcter, nos hauria segurament deixat un volum de poesies de mestre, com nos ha deixat un tractat de Filosofia que es verament lo *schema* de la seva complexa personalitat. Hi havia eixint d'ells, en Ramon que ha deixat un nom en Botanica, y en Francisco, unich sobrevivent de aquella germanda. En aquella casa, donchs, *de les pinnes*, com l'anomenal poble per les quatre estatues de les quatre estacions que adornan la terradet del pis principal de can Puigsech, solíam anarhi a totes hores los jóvens que encara'ns amocegavem per les aules de Vich y de Barcelona, y allí s pot dir que tingué sa venturosa naixensa l'*Esbart de Vich*. En Cinto fou qui'ns donà la poética denominació, perque aixis com diuhem un *esbart* de aucells que volan a la bona de Deu, aixis nosaltres seriam com un esbart de poetes que'ns reuniriam prop d'una font, a la ombra dels arbres y allí cantariam com

els aucells, sense cerimonies acadèmiques.

Veusaqui que á tots nos plagué la idea y un bell dia del mes de Juny, estant á ca s'Is Masferrer, se m'va ocorre trametre una missiva á n'en Cinto, avisantlo de que estigués á punt l'endema per tenir la primera *esbartada*, á la Font de la Torre den Morgadés, no molt lluny de ca'n Tona. La lletra de convit la escriguí en un full de pergami arrencat d'unes cubertes velles, estrafent l'estil de l'antigor, y posantli al capdavall un segell mal dibuixat ab una arpa y un salzer ó *desmay*, perque en la desusdita font n'hi havia un que fou per nosaltres com un simbol romántich del Esbart, y desde aleshores doná nom á la fontana ombrejada per un gran olm y uns fresnals avellaners.

Fothom fou puntual á la cita, lo dia 19 de Juny, vigilia de Córpus, abans de la cinch del matí, al Pla de Santa Teresa. Lo sol llevant que'ns venia de cara, dardejava'ls seus raigs, acabant de madurar les rosses espigues que's torcian esperant la falç, y nosaltres, xarrotejant alegres com los aucells de les vores del Guiri, arribarem

[illegible] l'ona, hom no s'esperava [illegible] d'una [illegible] lo bon jorn, aquell [illegible] *mayor mestre* [illegible] [illegible] una musica y un [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] y [illegible] de [illegible] [illegible] un petit vergeret que hi havia [illegible] de [illegible] aquella masia, y don [illegible] un [illegible] quisem, ens encaminarem [illegible] la [illegible] preguntantnos l'un al altre *¿qué* [illegible] que volia dir si veniam preparats per llegir quelcom, ó si haviam de [illegible] [illegible] en menjar quatre grans de [illegible] y beure un got d'aygua unich refrigeri que era permés en aquelles poétiques sentades. Assentats que fórem, qui sobre l'herba qui damunt de la taula de pedra en Verdaguer [illegible] un full de papeir groguench, com si [illegible] [illegible] gastarlo, y comença á llegir [illegible] acompanyament de passades d'un rossinyol, lo magnifich Parlament que es sens dubte una de les mellors planes de prosa poética que modernament s'han escrit en catalá. Tal fou l'entussiasme, que totseguit recordírem darlo á la estampa, com dixis se fou en la meteixa imprenta de *El Eco de la Montaña*. Mes tart lo reproduhirem en lo volum de La Garba Montanyesa-*Recull de*

Jocs del Esbart de Vich. Imp. de Anglada 1877, llibre que restará com un testimoni y modest monument de bonaventura y del bell esplet que doná per les lletres catalanes la colla del Esbart.

Del Esbart se recordava en un moment de anyorança, navegant per l'Atlántich, Mossen Jacinto, pel maig de 1879, quan li dedicava aquella tendrissima oda *La Plana de Vich*, que comença

Vinada de calandrics,—
poetes de ma terra
jo anyoro vostres cántichs—
d'amor, dintre la mar
d'ony que'l maig aboca—
sus flors pel plá y la serra
ay! qui'us sentis al horn—
del alba reflau.

Y despres de ressegui ab felices imatges los llochs mes ovirados de la Plana, sos castells y sos rius y santuaris, recordantse del simbólich *desmay* de la font, diu ab aquella tendresa verdagueriana,

Y tanta que m'ha pingat
[illegible]
[illegible] d'una [illegible]
[illegible]
Los [illegible] del [illegible] d'un deuen
jugar ab sa ressombra
[illegible] de papallonas—
per un verger florit!

Al dar per sisa tancém lo volum de *La [illegible]* [illegible] ab eix recort flayrós de la [illegible] de la primera sentada del *[illegible]*, vull deixar aquex pólech que m'ha costat lo dictarlo mes d'una punyida al cor y batement de polsos, y també perque no diuhen algun espurneig de llagrimes, recordant aquell bell temps y pensant que dels deu minyons aixerits que eram al la *Font del Desmay*, la vigilia de Corpus de 1867, tan sólo quedam mes que quatre de vius y al la saltadora de la seixantena (*).

(*) Com ja Joseph Sabarich, lo gran fill del autor de les *[illegible]*, guarda la llista dels que assistiren al funeral del Esbart nos plau deixarla aquí: [illegible] *Vicente Verdaguer, Masferrer (Joseph y [illegible])*, *Mariano Campà, Joseph Serra y Campde*, [illegible] *Ildefonso Martí Grau, Antoni d'Espona*, [illegible] *y Jaume Collell*

[illegible] som saltada mes si Deu me dona vida y salut, encara penso dirvos quelcom mes de la vida del nostre gran poeta, qui moltes publicava, com un [illegible], aquelx premet dels Dos MARTIRS DE MA PATRIA [illegible] dels vint anys [illegible] ja concebint en sa poderosa fantasia la epopeya de *La Atlantida*, que a ell li havia d'obrir de par en par les portes del temple de la Fama y fer rumbejar terres enllà, gloriosa y radiant de nova joventut, a la Llengua Catalana.

JAUME COLOMER *Pbre.*

Vich, 15 de Abril de 1907

DOS MÁRTIRS DE MA PATRIA

O SIGA

LLUCIÁ Y MARCIÁ

POEMA EN DOS CANTS

QUE FU LEGÍ L'ESTIU DE 1865 EN UN CÉRCUL D'AFICIONATS

AL FU ENGUATGE Y A LAS GLORIAS DE LA PATRIA

SON AUTOR

D. Jacinto Verdaguer

CANT PRIMER

Reyna de la Montanya que en la falda
de Tosa, hont dormideta te recolsas,
la terra t dona un sol d'esmeralda,
y'ls aucells de ton cel cántigas dolsas,
si'ls florons que matisan ta guirnalda
ingrata encara ab negre olvit no empolsas,
despaupellada álsat un poch, y escolta
d'un teu fill l'arpa per primera volta.

No cantaré tos Mevis, cara Ausona,
ni d'héroes de sanch serán mos salmes,
qu'en tos pits s'alletaren d'amassona
per umplir de sa fama cent realmes,
ni'ls joyells de ta cívica corona,
ni tos Ottons, tos Gallissans y Balmes:
mes alts serán mos héroes encara,
si ton saber y ton favor m'ampara

Aquells cantaré jo qu'en la fogassa
un jorn buscaren de la gloria'l llum,
hont, si'ls grillons deixaren de carnassa,
trovarenhi alas per volar al Empirí
aixis lo fénix árabe s'ajassa
en lo foch qu encengué per son martiri,
y renaixenthi aprés novellas plomas
torna á miraise'l sol sobre las bromas

Mes ¡ay! per mes que sos bordons registre,
tiran rustechs sons ma mal trempada lira,
y si also la volada, un vent sinistre
á l'esfera vulgar cruel me tira
¡O musa celestial! si no ton sistre,
baixam de foch sagrat una guspira,
y correrá ma vena blana y llesta
com un riuhet de mel per la floresta

Encara gemegava l'ampla terra
entre'ls unglots de l'áliga del Tibre,
rosegántloshi fera en crua guerra
per si cansada un jorn la deixás llibre
Mes en vá á qui la trepitjá en la serra
planta la dent la verinosa vibre,
que si s'esmuny un punt ó's desagafa
de seguida mes fort lo peu la xafa.

Lo brotet d'olivera qu'ab desprecí
miná plantar del Gólgota en la sima
Tiberi, ja arrelat en temps de Deci
estava del glacial al índich clima
ja sis voltas postrat son orgull neci,
l'áliga isqué de la cansada grima
ab los unglots en sanch de martirs mussos,
pero sempre en sos plans ab mes embussos.

Que de sanch dels Sants Mártirs cada gota
pe'l jardi de Jesus val d'una pluja,
qu'hont cau, una altra planta ne rebrota.
Brostada mes, si mes ab pena puja,
y mes pei sas arrels grilla y rebrota
com mes pe'l tronch se talla y se la ennja,
A la grama semblant y á la xarpolla
que mes se fa si's trinxa y s'estrifolla

Vehent que á foch y sang dintre sas casas
pei mes que fés passar los rés guanyava,
per mes que sas ciutats deixassen rasas
y enterrassen sós llars ab munts de lava
que de podalls servian las espasas,
que de reu servia la sagnanta clava,
aixecá contra Cristo en son domini
guerra, y guerra de mort y d'estermini.

Pera aviar á l'Assia y á l'Europa,
triá la flor d'entre'ls mes braus y sabis,
a encéndrer y a atiar com foch d'estopa
los estils y crehensas de sos avis,
y pei llevar lo cap farrenya tropa
á home quisvulla que ensucias sos llavis
ab lo nom del que, nat en un estable,
espira en un patibul miserable.

Sabí, l tossut Sabí lo cor de roca,
va tocar per butxí d'Ausona meva,
que dels bobers al de mes puny li tocar
posar lo jou al brau que mes estreva
vingué y volgué arrancar fins á la soca
nostra lley, que era poch posarli treva,
bornant com feya pera alsar son solí
damunt dels enderrochs del Capitolí

Per sortir ab la seva, á aqueix planici,
allavors cau de bestias silvestres,
de pitjors feu venirnhi, que en lo vici
allá passaran pels mes hàbils mestres
en religió y ritu gentilici,
y en la mitología los mes destres,
ab los deixebles junt de Simon Mago,
que entre tots féssen en la fe un estrago

Desseguít sabuts homes ne sortian
en l'astrológich art y nigromántich,
y entre tots ells dos joves sobreixían
dos jovenets, los héroes de mon cántich,
y tals com eran que passar podian
ab una voladeta'l mar Atlántich,
los lligá a son voler d'Ausa una filla
que fou de sa mare la batuda illa.

La mágica lirt y nigromancia apresa,
sabent llegir y enténdrer las estrellas,
marien á robar la inocentesa
de las fillas d'Ausona á las mes bellas,
y sa verginitat brillosa presa
las deixaren, com deixa las rosellas
lo papalló amagantse en mij dels sálsers,
aprés de vuyts y escorreguts sos cálzers.

No havia nina en tota la planura,
nada en bruts embolcalls ó entre domassos,
que al topar sa daurada lligadura
no caygués desseguit entre sos brassos,
y hont flaquejá sa mágica hermosura,
sobraren d'altre mágica los llassos,
y ahont queda retuda humana forsa,
ab palma ne sortí infernal gallorsa.

Aurélia sols, donzella casta y pura
com un esclat de la naixent aurora,
de verge cor, d'angelical figura,
de rialla plasent y encisadora,
vivaratxa esquivá sa ullada impura,
passant entre sas trampas lliscadora
dels que anavan derrera de las bellas,
may adonantse de la reyna d'ellas.

Al fons del pla per hont lo Mediterrani
rentant los peus á ma estimada Ausona
y entre floretas rodolant s'escorre
que acatos y patons fan á cada ona,
n'hi havía un palau, y de sa torre
tenia'l niu al cim, que la minyona
era un ángel del cel y'ls cims cercava,
pus per volarhi s'ala tendrejava

Sos xamats prechs, com alenada broma,
al rey pujuvan del celest imperi,
d'altres flors cristianes ab l'aroma,
que no'n mancavan en lo sol iberi
y's diu que cada jorn una coloma
posávashi baixant del hemisferi
en sa finestra, y que de mel li umplia
lo pit, y eixa coloma era María

María, la que'l trono d'or y plata,
ahont l'assegué un Deu dalt á la gloria,
oblidar no li fa la tribu ingrata
que assi en la terra nada en mar d'escoria
bronzo es lo cor que á son amor no esclata,
ó apres d'umplirsen bé d'amor no's morra,
y més que'l bronzo cru aquell que despare
tollas sagetas á aquell pit de mare,

Del torreó sortia l'encisera
minyona, ara y adés una vegada
del Méder sonso per la torrentera
ab sa sirventa á fé' una passejada,
coberta ab vel d'argent sa cabellera
y la pell de son front sobregebrada,
pero un vel no fóu més que una bambolla
pera estroncar la llum que del sol brolla

Vehérenla, y s'umpliren sas entranyas
d'un foch que mustiga cors en poncella,
gran com Volcá lo tinga en sas foganyas,
d'impuri semblant al qu'en Sicilia bella
gita l'Etna flamant, totas sas manyas
al sol tragueren per vuydal' ab ella,
desde allavoras rastrejant sos passos,
paranth á cada pas llassos y llassos

Cada vespre s'oian dos serenas
vora'l Méder, que de la lluna'l disco
feyan sortir, en refilar apenas
encisat en lo céltich obelisco;
debades de la torre en las almenas
passejant pero'ls ulls de basilisco,
y en va ab cansons volian enardirlas
que servian sino pera adormirlas.

Del Mediterrani per la vora pintoresca
prou vàren estremétrela ab audacia
sovint, en pendre per alla la fresca
de verdós saulí ó de florida acacia,
sempre de la parella bribonesca,
escabullintse aquell tresor de gracia,
á llisquivola anguila pareixentse
de las espessas mallas escorrentse

Fins del hort qu'enrotllava'l seu palaci
de botar s'arriscaren la muralla,
retuts sortintne de mortal cansaci,
sense de son bell cor rómpre la malla;
estranyant que com torre de topaci
Aurelia soportás tanta metralla,
devant de sa patrona á agenollarse
vàren anar un jorn, y axi á queixarse:

O mare d'amoretas, la mes bella
de las fillas de Jove, si ab tanta ansia,
en la floriga de nostra edat novella,
per férnos grans en l'art de nigromancia,
arrancárem dels pits, que es maravella,
los somnis y joguinas de la infancia,
fou perque trampas y lligams tinguéssem
ab que sovint compláurerte poguéssem

¿Qui com nosaltres en la barca rema
ab tant enardiment, gentil deesa?
¿Quí ha encensat tant y tant t'ara suprema
y arrossega á tos peus tanta bellesa?
¿Y avuy nos deixaràs? ¿avuy que'ns crema
la flama que per tu tenim encesa,
sens darnos encenalls pera atiarla,
ja que aygua no tens pera apagarla?

Be hauràs ja tingut novas de que encara
hi ha qui's riu de tu en eixa planicia,
que la mes fresca y mes xamosa cara,
que'l sol veu desde Rosas á Galicia,
contra nostra valensa avuy s'encara,
y devades per trómpre sa duricia
l'arquer mes assajat al cor li apunta,
que la sageta rebotint s'hi espunta

¿Y tu asseguda en escambell de vori,
ú tos fills deixas que batuts gemeguin?
¿Per qué dar prometéres adjutori,
á quants al teu devant genolls dobleguin?
¿Cóm d'eixa plana en l'ample territori
vols que de tu y tas ordes no reneguin,
si'ns trencas de pla á pla las prometensas
y ab lo que mes te lloa menos pensas?

Lluny perso de nosaltres tanta aspresa
ans la que'ns donas amorosa espurna
com Roma'l foch sagrat de Vesta desa
del pit nosaltres desarém en l'urna,
no ns fassis pus lo sóit, de la deesa
gentil lo talisman escalabuina
y si a nostras rahóns arriba á aténdre,
tot un món a tos peus vindrem á encéndre.

Escoltada per Venus sobirana
la pregueira á son plei, sempre disposta
á ferlos escalfar, de bona gana
deixa sentir eixa cabal resposta
—Del cor diamant de l'ausetana
no's trencará la ben folrada crosta,
ans que la creu que's gronxa en són coll candi,
llevant de tot lo món cremar se mandi.

Per a deixar l'hermosa en contumelia
la creu robanth, no'ls falta una manya,
que fou pujar al torreó d'Aurelia,
post lo sol ja derrera la montanya,
pe'l llevant en fér l'ull gelosa Delia,
d'un grós aixam d'estelas en companya
tirant ensemps morxells de seda blanca,
á nostra plana que sa llum estanca.

Vinguda que va séme la vespriada,
de la Estigia y del Cocito ciridaren
las ombras, y a coll seu, d'una volada,
de l'alta cambra al finestró's posàren,
hont per altres espirits jeya enrotllada,
devant dels quals los seus tremolejaren
poruchs, y al véure que ésser tals deguéren,
fent ays de mort acorreguts cayguéren.

D'una llántia als raigs que feya plóure
volador vidre sobre marbres llisos,
verenla que acabava als ulls de clóure,
trahent de rosa vera lluis matisos
Son llavi amor brollant, feyan desclóure
del cel en somnis verginals somrisos,
alenats per son angel de la guia,
que al remor de sas alas l'adormia

En temps de neu, cuan lo mes lústrich astre
ab cintas grogas y daurats barnissos
pinta'ls mons que apareixen d'alabastre,
y dels valls torna edems y paraissos,
de segur tornaria opaco llastre,
gayre aprop desos bucles torcedissos,
que baixant rossos com un pólls de pebre,
anavan a enrotllar son coll de gebre.

Ab sarrells y aglans d'or lo seu ropatge
feya mes bonicoy aquell retiro,
reflectint pels emvans y cortinatge
lo seu vermell de purpura de Tiro
del llit la prima tela en dols onatge
anava, d'ella al verginal respiro,
lo que la feya bella com deguna
de las fadadas de Nits mil y una

De totas flors aquella fresca toya
al véure seva'ls joves, se sonreyan,
y á cada girant d'ulls mes bonicoya,
mes aromosa, y mes gentil la veyan,
vetllant, vetllant lo somni de la noya,
que per la Venus d'aquelx mòn la creyan,
lo vent entrant per la finestra oberta,
sas parpellas ferex y la desperta

No tant encara lo xayò se gela,
entre ullals al trobarse de la lloba,
ni passarell que sus la fontanela,
entre'ls unglots del esparver se troba,
com s'esglayà la tendra jovencela,
cuan de Morféu deixant la falda tova,
empaytada se veu per dos vestigles,
los mes feréstechs que han parit los sigles

Aguayta esbalahida, y se veu sola,
soleta ab doble, esgarrifós fantasma
espetegan sas dents, tota tremola,
com cendra esblanquehida per l'espasma,
mes la maneta al pit de cop rossola,
y per miracle s'ix y s'entusiasma
que'l bálsam hi trobá de fortalesa,
la creu, lo talisman de la puresa

Vehent pus ells volcat son plan malígne
d'endormiscada ó somiosa haverla,
no per aixó deixáren lo designe,
y á la fossa votáren de desferla,
y d'arrancar avans son coll de cigne,
que sortir sense la brillosa perla,
y Llucia ja ab est intent s'hi atansa,
y Marcia al derrera s'hi abalansa.

Mes tant bon punt lo vel de verdagaya
van per alsarne, que'l joyell soterra,
una ma ab una empenta'ls torna á raya,
los fa tintinejar, y los aterra
No per só encara son esprit desmaya,
ni per mes véurese volcats per terra,
ans botan á tot junt lo paganisme,
de Jupiter als genis del abisme.

Se palpan y sens nafras al trobarse,
al cor tota sa sanch acorriolan
y tornant l'un al altre á llambregarse,
més que may verinosos s'enairolan;
mes encara no volen atansarse,
que ya per terra rebatuts rodolan,
com rodonas aglans cahent d'un roure,
l'embat sa bessa remorosa al mòure.

Entráren á llavors en coneixensa
de que ab un Deu se las volian hàure,
que ab un acte no mès de sa volensa
pot del llibre dels sers la terra ráure,
y'l cor debategantlos de temensa
d'Aurélia al davant se deixan cáure
á qui creyan Deesa de las faulas,
dientli á genollons eixas paraulas

¿„Qui ets tu de nostre plá mágica reyna,
que sota'ls peus á qui un mon ferma lligas
de Vénus en la falda á trossos l'eyna
aprés, que al cego á encauarse obligas?
¿Qui ets tu per qui acorregut enveyna
lo Tártaro sas unglas enemigas,
y á qui avinguts no poden doblegarte
lo llamp de Jove y lo coltell de Marte?

Si ets tu la flor que eix Imperial esmalta
¿cóm es que als ayres ton capoll no sobre
¿cóm es que sobre esfors hont lo temps falta
¿qué falte amor hont boniquesa sobre?
¿y no hi haurá degu en eixa torre alta
que contra nostras encantarias obre?
¿qué algun Titá hi faría de conserge?
¿qué algun Deu vetlla lo teu son de verge?

Digaho, que per quants Deus sobre las bromas
la volta de safirs d'estels brodada
sosté, juram d'anyells y de colomas
ab sanch deixar adés s'ara rosada.»
Assó diguéren, y en son llit de plomas
blanament la minyona recolzada,
aquestos mots rajaren de sa boca
ab que estovarense sos cors de roca.

"Deu es qui vostres somnis esparvera,
mes no un Deu com los vostres qualsevulla,
que arrencára d'ariel si li ploguéra
lo ferm Olimp com revehida fulla,
y fora per son buf tota l'esfera
grapat de plomas que'l llevant esbulla,
y eix Deu que'm vetlla ab tant y tant empenyo
¿lo veheu? es aqueix que aquí us ensenyo.»

Y li fan de desligar que li penja
dels collarets la que ninguytai no gosan
los dos donzells, y mentres la despenja
y humitejan los seus ullets se posan,
y entre'l goig y temensa de sa venja
de patons y de llagrimas la rosan,
patons de goig que ja del pit los vessa,
plors de dolensa y greu que'ls atravessa

"¿No heu llegit en volums d'endevinayre
del lleó enfumismat de la Judeya,
que a son alé mès sóbtil y á sa flayre
l'idol mès tiesso tremolava y queya?
¿Los blanchs estels tot rodolant pel ayre
d'un Deu y d'un sol Deu no us fan ideya?
¿No us en parlan las onas joganeras,
los rius, aucells, los monts y las esferas?

Mirausel pus aqui y mirau com sua
lo moll dels ossos seus que en terra baixa,
com alsa al cel plorant sa testa nua,
y sos braassos sagnants en terra abaixa,
¿y no'l planyeu? ¿Seréu de roca crua,
que ni ab la sanch d'un Deu la llavó hi guaixa?
Oh no, bons joves, que al revés demostra
lo plor en que se fon l'ánima vostra.,

Dins eixes paraulas per la noya
dels esglaviats donzells lo cap descubre,
y l signe de la creu fent ab la joya
del Baptisme'ls banya ab l'aygua salubre
y un raig de lluna per la claraboya
entrant, d'un trémol resplandor los cubre,
capellina flamant de glassa rica
ab que un cel riallós los embolica

Y á la celestia que en l'espay los freyds
estels llansavan mès llampants y lustrichs
deixant enrera'l torreó, placèvols
botavan del jardi pels cercles rustrichs
Y l'endemá damunt d'un feix de grèvols,
de romagueras y d'arbossos mustrichs,
hont lo Lávaro sant cremar devian,
tots sos volums de magica enceman.

CANT SEGON

"Ja entre nuvols lo sol darrera l'alba
d'allá Monseny sa cabellera espolsa,
y'ls tòrts y merles per a ferli salva
deixan tot sospirant los nius de molsa
ara que aixamplan l'ala cluca y balva
atrapatém la perdiueta dolsa,
y sópita estirantse la llebrassa,
anem que es hora, anémsen á la cassa.

Assó Aurelia diguć un matí d'Octubre
de sa cambra sortint á la finestra
al traure'l lústich Febo del salubre
Pélach los quatre poltros que ensinestra,
mentre al pati de flochs qui un altre encubre,
qui trau la fura, á punt ja la menestra,
qui sagetas esmola, qui archs embrida
que tallarán lo fil á alguna vida

Y estona aprés baixava una bandolla
de damas y donzells de cassa ab vestis,
voleta avall del riu, tot fent gairjola
dels falagadors galgos á las festas,
que corrian, badant un pam de gola
y esterrufant sa cua entre ginestas
que ensemps lo gel y l sol que s'hi desfeyan
los tints del arch de Sant Martí ne treyan.

Jovenets lli anavan que la bolla
duyan del mes de Maig que ja fugia,
que á las pocas floretas que entre brolla
se'ls aguaytavan feyan gelosia
mes la rossor y'l garbo de la colla
la gentilesa y brill una tenía,
y si sa cara era un present de Flora,
un verger de virtuts s'ánima fora

Sota un barret de tendre jonch que al-layre
feya tremolejar vermellas plomas,
queya enderrera son cabell jugayre
que espargia d'alfábrega'ls aromas,
un poltre escardalench lo de mes ayre
que ha vist la terra dels olors y gomas,
la duya estopejant sa cua rossa
tot estufat de traginar tal mossa.

Era Aurelia gentil, que'l sol al riure
en son bressol de nuvolets aurífichs,
ab sa maynada anava fora á viure
hont son mes purs las ayres y salvífichs,
no ovliant los que vàrenli sonriure
de son esdevenir estels clarífichs,
y vehent arribar dias mes foscos
i distrunese anava per los boscos

Los noys de qui era l'ángel de la Guarda,
aprés que en amor célich s'anegaren,
per fugir del pecat que ja visarda
los feya, sa payral casa deixáren,
y no molt lluny en una selva isarda
a esgarranxar sos cossos sen anáren,
ja que de culpa bona part tenían,
si las parpellas tant de vespre obrian

Trovantlos á faltar dintre dos mesos
la que'ls havia tret de aquell abisme,
ja de nou los contá lligats y presos
en la mágica negra y gentilisme
y tant l'encaparrá'l créurer malmesos
los lliris arruixats ab lo baptisme,
que s'hauria altrement posat malalta,
á no cercar l'esbarjo que li falta.

Al Ter devallan que millor que'l Segre
mena de plata y or arenas fluixas,
deixant á part esquerra lo Gorch negre
ahont cau tenen los follets y bruixas,
los que á las flors del pla en sa sòn alegre
tienan, besant sos llavis de maduixas,
las que de nuvols á damunt ferestas
tiencan la pedra alenan las tempestas.

Y pu[illegible] vora amunt, hont sas [illegible] uxidas
onas R[illegible]ntol ab lo Tei anúa,
donant [illegible] sas verdas margen[illegible]
enmen[illegible]sen palets y soria crua,
y'ls dos [illegible]us que de jochs en sas burxadas,
que ab [illegible] umplen de gra als que [illegible] conrua,
s'eixian [illegible]esma, van com bassa d[illegible]ll,
del áng[illegible] de la Gleva á llepá'l sol.

Ja'l se[illegible] alsat s'habia bona cosa,
que al ll[illegible]h ahont anavan arrivaren,
y dels [illegible]balls que feyan sino nosa
Aurelia [illegible]sa maynada devallá[illegible]en,
y apres que part d'allá de Serratosa
als sirv[illegible]ts a fermar los avi[illegible]en,
s'escamp[illegible]n per lo bosch, guipant ab febra
l'saut llisquívol, la porriga llebra.

Los mes valents se'n van á la boscuria
dels gosos més fiats ab la valensa,
los porchs senglars a trastrejar que ab furia
hi solen rodar ab avinensa
Aurelia [illegible] qui d'amor una penuria
a fora l'[illegible]agué á arxamplar sa pensa,
tota sola [illegible] ab lo seu gos s'embosca,
pe[illegible] hont la fi[illegible]xedu[illegible]eu més fosca.

S'en entra [illegible] li endins y après de ben
en un [illegible] font que [illegible] donava vida,
de la [illegible] neixeda [illegible] li revéure,
y si pensa dor[illegible] nt tot li brida,
en un coixí de [illegible] se va asséure,
quant un grunyit li deixa estemordida,
y li fa entrar [illegible] gel al moll dels ossos
un cruiximent de dents y esguell de gossos.

Salsa de cop y el corn ja té a la boca,
per demanar als companyons ajuda,
y aixecantse, penjar en una soca
veu l'arch ab la sageta punxaguda,
l'agafa y llest el cap al lloch s'aboca
ahont grunyi la fera dentelluda,
y aguaytant entre bruchs veu com cabussa
lo gos sota el senglar en la batussa.

Lo gos tras tras, fent com qui fuig, l'agarrava
de gatbi y ab un vot li amossa l'anca,
trampela aquell fent un grunyit empayta,
deixant bon rastre de rebrolls que arranca
lo gos fugint, d'Aurelia que de guayta
está ab la fera ullada s'entrebanca,
y reculant aborda, y en la sorra
y'l rocatam d'un rech al porch amorra

No tant encara l toro s'enverina,
que braholant pels comallars terrible,
sent tot plegat que en son clatell barrina
d'un tábach llépol esmolat lo fible,
vehent que no'l lliura un punt de tal matzina
l'haver sigut cridat per invencible,
perque encastat en sa retorta banya
dugué al bober més ferm de la Montanya

Sa pell d'agullas se cubreix, l'ovira
y'ls ullals reganyant entre escumera,
s'hi rebat y al *sich sach* de la guspira
li pega caixelada y'l escuartera·
Aurelia s'ho mirava, encesa d'ira,
y'l cor debategantli de quimera,
etgega la sageta, que brunzenta
en sanch negrenca sas aletas renta

Lo puny, lo fa tintinejar, lo volca,
y ell sas camas y cor sentint decáure,
llansant grunyits y cossas, se revolca,
per si de cas se la podia tráure
Aurelia, al véurelo que l'herm ne solca
sagnós, ja hi es pera acabal d'ajáure,
lo coltell manejant tant y tant folla,
que ab un cop si l'atrapa l'estifolla.

Lo senglaràs sen adona, y de terra
llest, tirahent forsas de flaquesa, s'alsa,
y trampelant de mal, cap á la serra
fug de la donzelleta que l'encalsa.
ja'l véu que assi en un bardissar s'enterra,
que allá un plansó pera passar descalsa,
mes ella jura no deixal' de petge,
resolta si convé á deixarhi'l fetge

Foradan salzeraïs hónt no atravessa
una ralla de sol allá al mitg dia,
dels isarts rodolayres ab la pressa
á las guillas guanyant per traydoria,
quant casi l'hau á una altre més espessa
y empallagosa mata se desvia,
y'l roch que li fa nosa de passada
ó plansó'l tira enlla ab una morrada.

Y corre'l porch, y corre y s'estravaga,
y per matas y rostos s'embolica,
fugint d'Aurélia que li và á la saga
á qui de potas no's pot tráurer mica'
perdut vehentse, troba per l'aubaga
un cáu sota una timba, ell que s'hi fica
y esmaginant un punt la ballestera
que's podrá fér, s'hi fica al séu darrera.

Y endins y mes endins tirassa que tirsca
palpant ab peus y mans del porch en busca
rellisca, tiuca á cada punt, s'entrasca,
y á cada pas que's fá en devant més llusca
á fins que un llum li sembla com si nasca
al cap d'allá de la covatxa brusca
lo que vehent se planta y tot de sopte
entre estar y fugir no sab que s'opte

Mes tira avant, fins que de nou s'atura
del mánech del coltell sa ma agafantse
de suor mòlla ó de rosada pura
que las flors capsan demati badantse
que d'alguna feréstega figura
endins endins véu ombres bellugantse
d'una atxa als ultims raigs que fan més foscos
aquells sotanians negrenchs y toscos

No s'hi gosa acostar, y ulls tota fentse
guipa que guipará's, róda que róda,
sens á la timidesa poder vencer
de que lo cor li bat á pich d'escoda,
l'esglay la deixa un punt y ella vehentse
lliberta del grillló que la incomoda,
s'hi atansa y véu jo celsi las fesomias
dels que ella batejá feya pochs dias

O tu llament lelis [illegible] hè tista
[illegible] que en llagrimes de gresol,
apres le vette que [illegible] sencista
on entre mestres [illegible] plaçol
Pus mes [illegible] vites d'Amelia [illegible]
[illegible] que se [illegible] lo [illegible]
[illegible] que son pit umple [illegible]
[illegible] pels llavis d'[illegible] [illegible]

Me conteixen donzelles [illegible]
que quint [illegible] [illegible]
us [illegible] com pastoret [illegible]
conduhuntes [illegible] de la vida
Jo del Baptisme us he donat la pera
Més fiu lo que d'vos [illegible]
y ho fug avuy, per [illegible]
que del [illegible]

Vos he perdut temps [illegible]
per assi y per [illegible]
còm cugullida que [illegible]
y te por que [illegible]
Pesim si tal [illegible]
pésam vehentes en [illegible]
entera tis vins de la [illegible]
Perque [illegible]

Y mes hi ha entre ell molts llitens envis tristes
sotaris plens de negre y miseria
que tot ovirtuhi llibres y Sumentes
pensava entre d'infern per una interna
los vims nuosos de que estan provistos,
uns molls de sanch los altres de materia,
y si axó no, las nafras ja m'ho diuhen
que en vostres cossos denarits escriuhen

Beneyta l'aygua que us renta, benhuja
l'hora en que foren llibres del contagi,
y'l Deu que'm escullí, per tal hi daja
tráurer á port llibertá del naufragi
¡Oh que'm plau tot axó! que uxis se vaja
deixondant nostra patria, bell presagi
de que algun dia'l Sol ha de brillu hi
que feu póndre lo sol en lo Calvari

Plaume véureus aqui, pero m plaurá
encara mes trobarvos en la lluyta
arrancant d'aquex pla l'idolatria
d'hónt nostres ulls no la veuran defuyta
dins sos unglots gemegan en l'agonia
Ansa la gran, més pót gorn si s'envita,
y pude gorn si la recepta
que li farem vosaltres li es acepta

Anunhi pus i no tot Ausina, anunhi
que dirm estava de grillons coberta,
la religió de Jesucrist portanhi,
que us ne sentiríeu si se desperta
y si de cris li sinch llaytant deixanhi,
y si hi deixan la vida en llaytar oberta
glorí es morir llaytant y glória doble
morir llaytant pera salvar un poble.

Lotjust acabat Aurelia desbarghi se
als eixos mots que de sos llavis brollan
que en lo sotterrí deixa sentir se
lo cor dels seus companys que ja s'acollan
l'un y l'altre prou los racal duse
l'idea prou i sos peus se li agenollan,
però res no tas dolga ó alegre
les deixa y surt del calabosso negre.

Y del subterrí per una gran gresca
se surt vehent del sol la claridat
que de les serres al bell mes s'arrossa
cantant sin dos un cipsant
y de la mes rutint l'estrella sensa
y de quitants de sos llavis la plana,
y menys y al y mes ni gran es tant
com mes fe tels y llum lo cel s'adant

Y com embriagat avill hauríem sent que tornava
lo corn dels seus lei bosch en la cremada,
fent retronar una guilida y bronca
si vém que les vells de gom a gom umplenas
y per sots y barranchs de conca en conca
cap allà i quants s'esgarriaren mena
hònt ella après d'encoratjarse, passa
la nit per a tornar demà a la cassa

Uns quants dies passats d'aquella feta
ella se mor pels bosos d'anyoransa,
per més que guarden ells per sa sigeta
lo millor gaig ó llebra que s'atansa
al repartiho dels companys la pleta
dessegut li demanan de que s'cansa
que es lo tant córrer y rodar entenen,
y les archs plegats, i nostra Ausona venen

Ja per sas plassas de llisosa argila
passavan quin sentint un crit de *mórta*,
Aurélia esque brunzenta de la hila
cap ahont ressonava la cridòria,
ahont vegé rotllats per una pila
de gent, ja lo pliher de la victoria
estampat en sos fronts, a sos deixebles
que esperavan serens com indelebles

Encara no ls ovira que encarrega,
ab un bot devallant, lo poltró á un patge
y's tira assedegada en la masega,
sentse cami de gent entre l'onatge,
y entre homes y canalla s'enfortega
remant ab mans y colzes ab coratge,
á fins que de la pieta atapahida
al bell mitx se pot véurer envanida.

Se planta al llur derrera, al arribarhi
ja anava per cumplir ab son ofici
lo butxí, á no aturarlo'l sanguinari
que havia fet de sanch tal lladronici,
que si'ls aparellá tant trist Calvari,
temia per matals' massa judici,
pus pensava que ab ell se girarian,
quan las paraulas que'ls digué oirian

"¿Veheu aquexa flama, que rogenca
com gamfanó de foch s'alsa y s'allonga?
derritit us haurá ja famolenca,
quan l'astre d'or amortallat se ponga.
¿Eixa ventada no sentiu que trenca
lo renocat pruner y l'alba llonga?
ab menos temps que gastaire en la manda
la vostra póls del Tei dura á altre banda.

Vistu es aixo? Veheuse aquí la paga
d'haver soterrat vius los vostres cossos
d'ull ulla en las aspresas de l'aubaga,
ab vims la pell fent voleyar á trossos,
après d'haver deixat de la manyaga
Vénus d'ull falaguer, de cabells rossos
los llegams dolsos per grillons de ferro,
com los que duyan en aquell desterro

Enragullaus, escarcanyauvos ara,
del bon Jesús sembiantne la doctrina,
que apres que á sos deixebles aclapara,
en llit los cura de flamant feixina,
que als vius á cópia de torments malpara,
als mals parats tortura, medecina,
y tants y tants rigors quan se desfloren,
un foch los deixa ó bé una creu hont moren

¿Estan á pint butxins jant arrancaulos
aquexes vestes, que han de jaure nusos
munyecas ab munyecas garrotaulos
ab set llegams, cada llegam set nusos,
y á la fogassa dessegnit tirraulos,
y vinga llenya, afins que sian fusos
que'ls que d'infern y flamas sermonejan
hem de véurer aquí com s'hi rabejan

Mes aturaus un xich, palmeras tendrás
com de millors no'n rega'l mar de Gades,
de veras me sab greu que tornen cendrás
y se'ls lleve la vida axi endevades
¡Oh! tu que del amor lo foch engendras!
ja'ls raca haverte ofés, prech te'n apiades,
y quantas voltas ton honor ho clame
renegarán del Nazareno infame „

Ja la boca badant per interrompre
los tendres joves al pagá blasfemo,
que anava tals gatades a prorómpre
contra la religió y'l Deu supremo
quan la donzella entre la gent va rompre,
y ab tot lo desembrás de Pitonemo
ab una empenta a la fogassa'ls tira,
y aixis diestri ab lo tirá se gira

"Tambe cristiana só, també renego
de vostres deus, de tu y de tots vosaltres,
també meresch y me darás luego
un llit de foch com has donat als altres
y encara'ns ets escás, dónans te prego
altre torment més cru, que per nosaltres
que un paradis etern tenim per lucre
aqueix foch es un bany de mel y sucre

¡Oh ben segur! Si tu mateix sentisses
lo dols que n'es morir per nostre Cristo,
tinch por que avans que jo no t'hi rostisses,
per sér avans al Cel que ab ell conquisto-
y tot lo foch de la ciutat d'Anquisses
te semblaria'l petit flam d'un misto,
que á més de que ni enfada ni afalaga,
encara no es encés que ja s'apaga.

Y qué es de foch eixa petita pira
que ara ab dos tendres joves se revifa?
Si d'aqueix foch no mes que una guspira
del del infern los lliura, que esgarrifa,
si'ls compra dalt del Cel una cadira
d'estrellas sobre la brillant catifa,
hont ells á l'hora d'ara van á séure,
y tu si eix got de fel volguesses béure.

Ja m'apar que las portas del empir
s'obren de bat á bat, y surten á onas
ángels ab vestas de color de lliri,
y donantse ells ab ells enhorabonas,
y baixan á la pira del martiri
joguinejant ab palmas y coronas,
per rébrer als donzells, que ler ler
están pera volar al hemisferi

¡Gran Deu! També vostra sirventa brega
pera morir, ja que per ella ho féreu,
una gota de fel deixau que bega
si'l calzer del torment no escorreguereu
ja sas aletas m'ánima desplega,
pera volar ab Vos d'hont la traguéreu:
volgueulhi, y fins l'infern sera ma gloria
si per amor de Vos voleu que mória „

En assó ja era a la fogassa roja,
sinó l'hagués garfida per l'espatlla
lo dur Sabi, qui la prenent per boja,
s'ilusió més bonicoya espatlla,
prou forsejá, com sòl en la filoja,
quan se sent presa, enamorada guatlla,
peró Deu no volgué's cremás tant prompte
l'arbre que li sortia tant á compte.

ACABAMENT

Eixos foren tos màrtirs, gran Ausona;
un jorn feren als bons esgarrifansa,
y a qui'ls baixa la palma y la corona,
de purs aprés váren tenir semblansa
son viure fou de curt llisquivola ona,
que rodola en cap vespres de bonansa,
peró del arbre en l'altre mòn se mida
lo fruyt que pórta, no la llarga vida

Ells foren els primers que per ta plana
féren lo nom de Cristo ressonarhi,
y en tos vessans váren colgar la grana
que dos segles més tart va poncellarhi,
y per donarli més tendror y ufana,
váren totas sas venas abocarhi,
y en lo conreu d'eix pla que encara lleva
la sanch deixáren y la vida seva

Mes, d'ensi que esquinsant lo vel de bromes
al jardi dels estels váren posarse
que amb ten cignes de novellis plomes
en lo pélach més blau y rabejarse
la pura un rotllo de esplendors y aromas
garlandas los lligams váren tornarse,
mes en plahers encara que s'anegan
no s'oblidan dels homes que assi bregan

Ah! tu prou que ho sabs tu, qui dol en vasos
cupsa ls llams etjegats dret a las torres
per qui ls ayguats acatan tos camps rasos
y tu llisquenta en somnis dol t'escorres
¿quan l'aixut umple de tristor tos masos
pel Juny, a qui de genollons recorres?
i ells sempre, y no s'ouhen tas preguerias
que sinten ja las bromas ploranieras

¿Qué no'ls has vist en dias travessosos
com las tempestas udolants comandan,
y voltejante en nuvolets ayrosos,
d'un altre mur de ferro tengan landan?
y en ton soli servante coratjosos,
ab una mà, l'espasa ab l'altre brandan
l'espasa flamejant que coeteja
l'esprit alat que'l paradis volteja

Ditxosa la ciutat que s'arxapluga
d'un arbre a l'ombra en la que tu t'regalis!
la ciutat que com tu adormiuse puga
de dos angels del Cel sota las alas!
que com floreta de qui'l vent se n'duga
la pipallona ayminta de sas galas,
y mes passa lo demati y la tarde
sin que l'arrega del pecat l'enllarde

Axmatòqui [illegible] de la llengua catalana, com saben prou els que'm coneixen s'haurà de [illegible] que hija escrit aquest cant religiós, que per llunyedat o per orgull vang titolar de poema, [illegible] meva, sense ortografia, ni sistema gramatical segur, y ab un gust enmanllevat als poetas antichs de part d'alla del Ebro, que res te de semblansa al gust propi meu y de las montanyas que m'veren naixer per escs ú men pus y al mateix temps per a umplir las duresas planas del lolleta que restaran vuydas, vaja ma aquestas quatre mal dibuixadas lletras que se serviria llegir avans de besgintrumelas quisvulla que ab labo be mes o vegues fermen entrechs

(1) Aquesta [illegible] del poema [illegible] —(N. del Editor.)

Aquest cant ab las modestas pretencions d'ser llegit en un cercle de conderxebles, fou dictat per un poeta novell, nat y crescut com la rosa de pastor en un racó de montanya, sense jardiner ni aspiri, en las estonas perdudas ó escatimadas al son d'un estiu en que estava lligat al conreu de la terra, que tils tins a llavors, y no'm dol gens, foren mos dias de vacansa. ¡Prou me'n recordo encara! quan en horas de mitxdiada, los altres mossos sota l'umbreta d'algun roure revelhit estirantse, se entregavan als sonnis reglats de la jovenesa, jo mes enllanet sota una alta umbrella recolzat me esforsava en aixamplar las alas del esperit, y en pujumen a un mon d'ilusions y de vida, que alla dalt, lluny, lluny, per una escletxa entre nuvolets auriflchs ovirava, debategant ab mas perpellas que féixugas com lo plom queyan batudas per lo carregós de la matinada y de la feyna. Quan cap al vespre, ab las eynas a coll, tot xano xano, ens ne tornavam a la masia, refilant cansons de l'antigo, que son la meva llet, jo m'aconsolava de deixarlos, quedantme enderrera de mica en mica per fantasiar á mon plaher, per a en-

cabir en una estansa un concepte que m'enlluernava, ó pera tórcer á mon voler un consonant que sonava blanissim en mis orellas. Y quant après los baylets entramaliats cercant cucas de llumeneta, que totxas feyan llum á qui en fondas barretinas volia empresonarlas, y'ls vells contant rondallas y cosas de la vellura, tota la casada prenia la frescor en lo marxapeu del portal, ó en los marjanets de la quintana, á mi m'hauriau trobat en la solitut de la cambra, rumiant, ó vuydant en lo papeir lo que s'havia diburxat aquell jorn en ma fantasia, y tocavan l'oració y'l gall cantava y tornava á cantar, y las gallinas anyorant la claror del dia y gnantse d'assi y d'allá en lo barrastral, escataynavan que jo encara estava deju de clóure las parpellas al primer son. ¡Quantas voltas las dotze batalladas de la mitja nit brunzidas pel rellotge del meu poble m'hi atrapaven y l'estel de l'alba agnaytant pel finestró, ab la ploma als dits y ab l'esquerra al front ja'm tornava á véure recolzat sobre la taula! ¡Quantas voltas sentint quintana avall arrossegar la feixuga arada, havia de deixar pel vespre vinent un concepte bell,

[illegible] y [illegible] la pl[illegible] al tinter per [illegible] un mech de [illegible] «[illegible] la [illegible] ondinayre! Ma pregunta [illegible] mech que ningú tinga cara pera negatejumho, ¿no es ben facil poetisant per aquest sistema, que be m'era fotsa de segun, d'escaparsem' los defectes de que se'm pót fér carrech en aquesta composició poetica? Si algu'm deya, que lo que té talas en matérias de poesia, lo que no es bo es dolent, y que per tant de cap manera mereix l'honor de l'estampa, sabré desempallegarmen' fentli de resposta, que quant tingui novas de que s'estampava, ja se n llegian algunas planas en l'*Eco de la Montaña* ab un gust foraster que amos condeixebles en general plavia, y ab tots los demes defectes de quant se llegi devant d'uns quants amichs indulgents y ab alguns altres de caixa deguts tal volta á ma ploma mal tiempada, peró que fan formar una ideya ben xica del oido, y afins de la xaveta del autor, y ho confesso, á mi'm farian sortir los colors á la cara si algu me'n fes retrets per malvolensa

Mes no ho faréu nó, vosaltres amichs

nen [illegible] un jo paladins de la llengua catalana a punt sempre de treure una llança per la terra que una altra no se si mes o menys enfisadora ha destronat y que mes de quatre que mamáren sa llet malaguanyada com si fossen borts, gosan dir que no la coneixen, sense canviarlos la cara de vergonya, vosaltres que cada fiblada d'ayre que en brassos de la patria respiran es una onada de foch que us va a abrusar lo cor, com lo men enamorat de la que algun temps senti sota son peu esclava rondinar la mar immensa que a si mes sobtil llenada vegé rodolar ceptres y coronas y com als rulols del huracá vejé fondrer bosquinas de naus y de barxellas no ho faren mestich mes que segur altrement no hauria posat en mos dits la pa de las tres cordas ans pendrían a bon compte de mans de qui ns ne voldria regalar un cove la llor de que us faig present flayrauda, aguavtrusella be y si coneixen que es malaguanyada pera esfullar y tirar hont de tothom sa trepitjada, encastaula, encara que sia en lo punt menos vistós de la corona de gloria de ma estimada Ausona

Cap mès puch regalarvosen' pera tant

[illegible] tant sigut les flors que he trobat en mos vindrans al [illegible] per la terra, y tantes les espinas que he hagut de trepitjar pera [illegible] poques n'he trobat en la primavera [illegible] mes tres qué serà quant les gelats de [illegible] de neu mos cabells rossos [illegible] quan la tramontana del ivern udolant se mes se porte? Peró almenys encara que Deu nom haja donat un entenment com m'ha donat un cor, que no m haja donat alas com ganas de volar, vull véure que no se'm puga dir ab rahó que he sigut mal apiohtant en cullir las flors que al peu de mon camí he vist esbadellades, avans que esgrogueheidas rodolen ab mas derrers ilusions per eixos herms hont poncellaren, mustigintse ab ellas tambe l'esperansa de que, mirosadas ab la sanch de mos dits esgalabrats, temps a venir, unas quantas fullas de llorer ombrejarán mos polsos, avans que se'm torne una gairlanda de murtra la gairlandra de poeta que en estonas de mentider ensomni he vist penjada en lo cimatal del arbre de mon esdevenidor

FI

TAULA

INTRODUCCIO	[illegible]
CANT PRIMER	[illegible]
CANT SEGON	[illegible]
ACABAMENT	[illegible]

DIPUTACIÓN PROVINCIAL
DE BARCELONA

BIBLIOTECA CENTRAL

Reg.º 367640
Sig.ª

GAZETA MONTANYESA

BISETMANARI VIGATÀ

Completa informació local y comarcal
Articles politichs, literaris y científichs
Crónicques religiosa y política
Moviment científich, literari, artístich y social
Escrits, versos y llegendas

PREU DE SUSCRIPCIÓ: 5 pessetes l'any.

Regala trimestralment als seus suscriptors un volum de la *Biblioteca d'Autors Vigatans*

Vol. 1

DOS MARTIRS DE MA PATRIA

(Jacinto Verdaguer).

Vol. 11 en premsa

NOTES DE VIATGE

(Enric B. Vidal)